

Brüssel, 20.5.2026
COM(2026) 234 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

MÄÄRUSE (EL) 2024/1689 ARTIKLI 112 LÕIKE 1 KOHASELT VASTU VÕETUD
ARUANNE VAJADUSE KOHTA VAADATA LÄBI TEHISINTELLEKTI
KEELATUD KASUTUSVIISIDE LOETELU JA III LISA KOHANE SUURE
RISKIGA TEHISINTELLEKTISÜSTEEMIDE LOETELU

EUROOPA KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

MÄÄRUSE (EL) 2024/1689 ARTIKLI 112 LÕIKE 1 KOHASOLT VASTU VÕETUD ARUANNE VAJADUSE KOHTA VAADATA LÄBI TEHISINTELLEKTI KEELATUD KASUTUSVIISIDE LOETELU JA III LISA KOHANE SUURE RISKIGA TEHISINTELLEKTISÜSTEEMIDE LOETELU

1. Kontekst ja taustateave

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse teatavaid õigusakte (edaspidi „tehisintellektimäärus“)¹ jõustus 1. augustil 2024. Selles määruses on sätestatud kõikehõlmav õigusraamistik tehisintellekti reguleerimiseks liidus, et edendada innovatsiooni ja tehisintellekti kasutuselevõttu ning tagada seejuures tervise, ohutuse ja põhiõiguste, sealhulgas demokraatia ja õigusriigi põhimõtte kõrgel tasemel kaitse Euroopa Liidus (EL).
- (2) Tehisintellektimääruses on järgitud riskipõhist lähenemisviisi ning tehisintellektisüsteemid on jaotatud nelja eri riskikategooriasse: i) vastuvõetamatu risk; ii) suur risk; iii) läbipaistvusega seotud risk ja iv) minimaalne risk või riski puudumine. Vastuvõetamatu riski puhul on tehisintellektimääruses loetletud konkreetsed tehisintellekti kasutamise viisid, mis on ELis keelatud (tehisintellektimääruse artikkel 5). Tehisintellektisüsteemid liigitatakse suure riskiga tehisintellektisüsteemideks kooskõlas tehisintellektimääruse artikliga 6, mida tõlgendatakse koostoides tehisintellektimääruse I lisa (liidu ühtlustamisõigusaktide loetelu) ja III lisaga. III lisas on loetletud kaheksa valdkonda ja iga valdkonna all konkreetsed kasutusjuhtumid, mis Euroopa Parlamendi ja nõukogu hinnangu kohaselt põhjustavad suurt riski inimeste tervisele ja ohutusele või põhiõigustele.
- (3) Tehisintellektimäärus on koostatud paindliku ja tulevikukindla õigusaktina, mis võimaldab teatavaid õigusnorme kohandada, et võtta arvesse tehnoloogia kiiret arengut, võimalikke muutusi tehisintellektisüsteemide kasutamises ning tekkivaid riske. Sel eesmärgil on tehisintellektimäärusega ette nähtud järjepidev seire ja läbivaatamine, et tagada õigusnormide jätkuv asjakohasus ja tulemuslikkus. See kehtib juba enne seda, kui konkreetseid sätteid (nt suure riskiga tehisintellektisüsteeme käsitlevad normid) kohaldama hakatakse.
- (4) Tehisintellektimääruse artikliga 112 on ette nähtud eriotstarbeline seiremehhanism määruse hindamiseks ja läbivaatamiseks. Tehisintellektimääruse artikli 112 lõike 1 alusel on komisjonile antud ülesanne hinnata pärast määruse jõustumist kord aastas ning määruse artiklis 97 sätestatud volituste delegeerimise tähtaja lõpuni seda, kas III lisa kohast suure riskiga tehisintellektisüsteemide loetelu ja artikli 5 kohast tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu on vaja muuta. Komisjon peab kõnealuse hindamise tulemused esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L, 2024/1689, 12.7.2024).

- (5) Käesolev aruanne on esimene selle sätte alusel vastu võetud aruanne. Selle eesmärk on hinnata, kas tehisintellektimääruse III lisas sätestatud kasutusjuhtumite loetelu ning artikli 5 kohast tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu on vaja muuta, et tagada tehisintellektimääruse jätkuv asjakohasus ja tulemuslikkus tehisintellektitehnoloogia kiire arengu taustal. Käesolevas aruandes ei vaadata läbi III lisaga hõlmatud valdkondade loetelu, arvestades et komisjon peab selle vastavalt tehisintellektimääruse artikli 112 lõikele 2 läbi vaatama alles 2. augustiks 2028.
- (6) Esmalt tutvustatakse aruande koostamisel kasutatud meetodeid. Seejärel esitatakse nende meetodite põhjal hinnang selle kohta, kas tehisintellektimääruse III lisa kohane suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu ja artikli 5 kohane tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu tuleks läbi vaadata.
- (7) Käesolevas aruandes esitatud hinnangut piirab asjaolu, et aruande vastuvõtmise seisuga on tehisintellektimääruse jõustumisest möödunud vähe aega ning kohaldamise ulatus on piiratud. Tehisintellektimääruse II peatükki (keelatud kasutusviisid) hakati kohaldama 2. veebruaril 2025. Selle peatüki täitmise tagamist käsitlevaid õigusnorme hakatakse aga kohaldama alles 2. augustist 2026 ning riikide pädevate asutuste määramine on alles pooleli. Tehisintellektimääruse III lisas loetletud suure riskiga tehisintellektisüsteemidega seotud kohustusi hakatakse samuti kohaldama alates 2. augustist 2026, kusjuures selle puhul kaalutakse tähtaja edasilükkamist². Kui komisjoni suunised tehisintellekti keelatud kasutusviiside kohta avaldati 2025. aasta veebruaris,³ siis suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamist käsitlevad suunised on veel koostamisel. Nendes suunistes selgitatakse teatavaid mõisteid ja tehisintellekti konkreetsete kasutusjuhtumite liigitust, mida arendatakse lisaks tehisintellektimääruse III lisa ja seotud sätete praktilise kohaldamise käigus.

2. Tehisintellektimääruse artikli 112 lõike 1 kohaseks läbivaatamiseks vastu võetud meetodid

- (8) Tehisintellektimääruse artikli 112 lõike 11 kohaselt peaks Euroopa tehisintellektiamet artikli 112 lõikes 1 osutatud hindamiste ja läbivaatamiste hõlbustamiseks välja arendama objektiivse ja osalusel põhineva riskitasemete hindamise meetodika, mis põhineb asjaomastes artiklites sätestatud kriteeriumidel ja uute süsteemide lisamisel III lisas sätestatud loetellu (sealhulgas olemasolevate valdkondade rubriikide laiendamine või uute

² Tehisintellekti käsitlevas digitaalses koondõigusaktis tegi komisjon ettepaneku viia suure riskiga tehisintellekti käsitlevate õigusnormidega seotud ajakava vastavusse standardite ja muude toetusvahendite kättesaadavaks tegemisega. Kui komisjon on kinnitanud, et kõnealused ressursid on piisaval määral kättesaadavad, hakatakse õigusnorme kohaldama pärast III lisa kohaste suure riskiga tehisintellektisüsteemide jaoks ette nähtud kuuekuulist üleminekuperioodi ja igal juhul hiljemalt 2. detsembril 2027. Selle küsimuse üle peetakse veel läbirääkimisi ning Euroopa Parlament ja nõukogu peavad selle suhtes kokkuleppele jõudma. Lisateabe saamiseks vt ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega muudetakse määrusi (EL) 2024/1689 ja (EL) 2018/1139 seoses tehisintellekti käsitlevate ühtlustatud õigusnormide rakendamise lihtsustamisega (tehisintellekti käsitlev digitaalne koondõigusakt). {SWD(2025) 836 final}, Brüssel, 19.11.2025, COM(2025) 836 final, 2025/0359 (COD).

³ Kättesaadav järgmisel aadressil: [Commission publishes the Guidelines on prohibited artificial intelligence \(AI\) practices, as defined by the AI Act. | Shaping Europe's digital future.](#)

valdkondade rubriikide lisamine sellesse lissasse) ja artiklis 5 sätestatud keelatud kasutusviiside loetellu.

- (9) Aruande käesolevas jaotises kirjeldatakse meetodikat, mille Euroopa tehisintellekti amet töötab aruande koostamise etapis välja kõnealuse kohustuse täitmiseks. Kõigepealt esitatakse ülevaade õiguslikest kriteeriumidest, mille alusel vaadatakse läbi tehisintellektimääruse artikli 5 kohane tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu ja III lisa kohane suure riskiga tehisintellektisüsteemide loetelu (punkt 2.1 allpool). Nendest õiguslikest kriteeriumidest lähtutakse võimaliku läbivaatamise vajaduse edasisel hindamisel, eeskätt mis puudutab konkreetseid tehisintellektisüsteeme, mis võivad kuuluda nendesse kahte kategooriasse. Järgmisena kirjeldatakse aruandes osalusel põhinevaid meetodeid, mida kasutati tõendite kogumiseks ja analüüsiks, samuti kogu hindamisprotsessis järgitud lähenemisviisi (punkt 2.2 allpool).

2.1. Õiguslikud kriteeriumid, et hinnata vajadust muuta tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu tehisintellektimääruse artiklis 5 ja suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu tehisintellektimääruse III lisa

- (10) Hindamisel, kas tehisintellektimääruse artikli 5 kohast tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu ja tehisintellektimääruse III lisa kohast suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu on vaja muuta, lähtutakse õiguslikest kriteeriumidest. Tehisintellektimääruse III lisa puhul on kõnealused kriteeriumid sõnaselgelt esitatud tehisintellektimääruse artiklis 7, kuid artikli 5 puhul tulenevad need kriteeriumid õigusakti aluspõhimõtetest.

2.1.1. Artikli 5 kohase keeldude loetelu läbivaatamise kriteeriumid

- (11) Tehisintellektimääruse artikliga 5 on keelatud teatavate selliste piiratud arvul tehisintellektisüsteemide turule laskmine, kasutusele võtmine või kasutamine, mis on mõeldud manipuleerimiseks, ärakasutamiseks, sotsiaalseks kontrolliks, jälgimiseks või muuks otstarbeks, mis on oma olemuselt vastuolus põhiõigustega ja ELi väärtustega. Tehisintellektimääruse põhjenduses 28 selgitatakse, et sellised kasutusviisid on eriti kahjulikud ja kuritarvituslikud, sest need on vastuolus selliste liidu väärtustega nagu inimväärikuse austamine, vabadus, võrdsus, demokraatia ja õigusriik ning Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „põhiõiguste harta“) sätestatud põhiõigustega⁴. Sellest tulenevalt võib tehisintellektimääruse artikli 5 läbivaatamine olla põhjendatud alati, kui on veenvaid tõendeid selle kohta, et kehtivad keelud ei tõkesta asjakohasel viisil selliseid tehisintellekti uusi või kujunemisjärgus kasutusviise, mis seavad realselt ohtu ELi väärtused või põhiõiguste hartas talletatud põhiõigused ning mida võib pidada eriti kahjulikuks ja kuritarvituslikuks.
- (12) Peale selle on tehisintellektimääruse artikli 5 lõikes 8 sätestatud, et tehisintellektimäärus ei mõjuta muude ELi õigusaktide alusel kehtivaid keelde. Selle sättelega rõhutatakse

⁴ Euroopa Liidu põhiõiguste harta. ELT C 326, 26.10.2012, lk 391–407.

tehisintellektimääruse koostoimet muude õigusraamistikega, arvestades selle horisontaalset olemust⁵. Üldjoontes on tehisintellektimääruses sätestatud keeldude põhieesmärk keskenduda puudustele, mida ei ole veel käsitletud teistes ELi õigusaktides ning mis nõuavad konkreetselt tehisintellektile kohandatud turupõhiseid õigusnorme. Ehkki teisi ELi õigusakte võidakse kohaldada paralleelselt, on paratamatu, et nendes käsitletakse probleeme teistsugustest vaatenurkadest ja et õigusnormide täitmine tagatakse teistsuguste mehhanismidega, mistõttu ei pruugita teatavate vastuvõetamatute tehisintellekti kasutusviisidega kaasnevaid riske piisaval määral maandada.

(13) Selle tulemusena lähtub komisjon tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu (tehisintellektimääruse artiklis 5) läbivaatamise vajaduse hindamisel sellest, kas täidetud on vähemalt kaks kumulatiivset tingimust:

- on uusi või alles kujunemisjärgus olevaid tehisintellekti kasutusviise, mis ohustavad ELi väärtusi või põhiõiguste hartas talletatud õigusi või vabadusi ega ole loetletud keelatud kasutusviiside kehtivas loetelus tehisintellektimääruse artiklis 5, ning
- olenemata sellest, et kohaldatakse muid ELi õigusakte, esineb endiselt regulatiivseid lünki, mistõttu on vaja tehisintellektimääruse kohased keelud läbi vaadata, et need hõlmaksid kõiki kahjulikke tehisintellekti kasutusviise.

(14) Artiklit 5 saab muuta üksnes õigusnormide muutmisega. Kui selgub, et tehisintellektimääruse artiklit 5 on vaja muuta, esitab komisjon seega oma hindamise tulemused Euroopa Parlamendile ja nõukogule ning kaalub vajadust esitada sellekohane seadusandlik ettepanek.

2.1.2. III lisas loetletud suure riskiga tehisintellektisüsteemide läbivaatamise kriteeriumid

(15) Tehisintellektimääruse artiklis 6 (koostoimes I ja III lisaga) käsitletakse teatavaid selliseid tehisintellektisüsteemide kasutusviise, mis liigitatakse suure riskiga kasutusviisideks, kuna need kujutavad endast märkimisväärset ohtu inimeste tervisele, ohutusele või põhiõigustele. Suure riskiga tehisintellektisüsteeme tohib turule lasta, kasutusele võtta või kasutada üksnes siis, kui need vastavad teatavatele tehisintellektimääruses sätestatud kohustuslikele nõuetele, mille eesmärk on neid riske maandada.

Nõue piirduda läbivaatamisel III lisas loetletud suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumitega

(16) Tehisintellektimääruses on suure riskiga tehisintellektisüsteemide puhul eristatud kaht kategooriat, millele on osutatud tehisintellektimääruse artikli 6 lõigetes 1 ja 2. Esimesse kategooriasse kuuluvad tehisintellektisüsteemid, mis on projekteeritud toodete turvakomponentidena või on ise tooted, mida reguleeritakse I lisas loetletud liidu ühtlustamisõigusaktidega, ning millel võib olla kahjulik mõju inimeste tervisele ja ohutusele, mistõttu liigitatakse need suure riskiga tehisintellektisüsteemideks tehisintellektimääruse artikli 6 lõike 1 alusel. Teise kategooriasse kuuluvad tehisintellektisüsteemid, mille puhul leitakse nende sihtotstarbe tõttu, et need kujutavad endast märkimisväärset ohtu tervisele, ohutusele või põhiõigustele, ning mis seega

⁵ Vt selles küsimuses tehisintellekti keelatud kasutusviise käsitlevate suuniste punktid 2.8, 3.6, 4.4, 5.4, 6.4, 8.4.

liigitatakse suure riskiga tehisintellektisüsteemideks tehisintellektimääruse artikli 6 lõike 2 alusel.

- (17) Kuna tehisintellektimääruse artikli 112 lõikes 1 keskendutakse võimalikule vajadusele vaadata läbi III lisa kohased suure riskiga kasutusjuhtumid, ei käsitleta käesolevas aruandes neid tehisintellektisüsteeme, mis on turvakomponendid või teatavate I lisa loetletud ELi ühtlustamisõigusaktide kohaldamisalasse kuuluvad tooted. Käesolevas aruandes mõistetakse suure riskiga tehisintellektisüsteemide all üksnes autonoomseid tehisintellektisüsteeme,⁶ mis kuuluvad III lisa loetletud eelnevalt kindlaks määratud valdkondade alla.

Artiklis 7 loetletud kriteeriumid suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumite muutmiseks

- (18) Tehisintellektimääruse artikliga 7 on komisjonile antud õigus III lisa delegeeritud õigusaktidega muuta suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumite lisamise, muutmise või väljajätmise teel, et arvestada tehnoloogia kiire arengu ning ka võimalike muutustega tehisintellektisüsteemide kasutamises (vt ka tehisintellektimääruse põhjendused 52 ja 173). Selle õiguse suhtes kohaldatakse tehisintellektimääruse artikli 7 lõigetes 1–3 sätestatud tingimusi.
- (19) Esiteks on tehisintellektimääruse artikli 7 lõikes 1 sätestatud, et komisjon võib delegeeritud õigusakte vastu võtta selleks, et lisada III lissasse uusi kasutusjuhtumeid või selles lisa juba loetletud kasutusjuhtumeid muuta, tingimusel et i) tehisintellektisüsteemid on mõeldud kasutamiseks ühes nendest kaheksast valdkonnast, mis on loetletud III lisa, ning ii) need tekitavad riski, mis on samaväärne juba loetletud juhtumite riskiga või sellest suurem. Kõnealuse teise tingimusega on sätestatud võrdleva riskihindamise künnis – peamine tingimus suure riskiga tehisintellektisüsteemide uute kasutusjuhtumite lisamiseks on see, et nende risk inimeste tervisele ja ohutusele või põhiõigustele peab olema samaväärne III lisa juba loetletud kasutusjuhtumite riskiga. Sellega tagatakse suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamise järjepidevus ja proportsionaalsus.
- (20) Artikli 7 lõikes 2 on sätestatud kriteeriumid, mida tuleb arvesse võtta selle kindlakstegemisel, kas kõnealune künnis on täidetud. Siia kuuluvad muu hulgas tehisintellektisüsteemi sihtotstarve, see, millises ulatuses tehisintellektisüsteemi tõenäoliselt kasutatakse, töödeldavate andmete laad ning juba tekitatud kahju või võimaliku tekkiva kahju ulatus. Tehisintellektimääruse põhjenduses 52 on nende kriteeriumide loogika selgitamiseks märgitud, et autonoomsed tehisintellektisüsteemid on asjakohane liigitada suure riskiga tehisintellektisüsteemideks siis, kui need põhjustavad oma sihtotstarbe tõttu suurt riski inimeste tervisele ja ohutusele või põhiõigustele, võttes arvesse nii võimaliku kahju raskusastet kui ka selle tekkimise tõenäosust, ja kui neid kasutatakse tehisintellektimääruses eelnevalt täpselt kindlaks määratud valdkondades. Komisjonil on nende kriteeriumide kohaldamisel teatav kaalutusruum, tingimusel, et neid võetakse nõuetekohaselt arvesse ja need loetakse täidetuks üldisel hindamisel.
- (21) Selle tulemusena ei ole tehisintellektimääruse III lisa kohase loetelu muutmise künnis ainuüksi tehnoloogiline uudsus ega üldsuse mure, vaid see, et tehisintellektisüsteem tekitab tõendatavat riski tervisele, ohutusele või põhiõigustele ning et see risk on võrreldav III lisa praegu loetletud tehisintellektisüsteemide riskiga.

⁶ Suure riskiga tehisintellektisüsteemid, mis ei ole toodete turvakomponendid ega tooted, mida saab artikli 6 lõike 1 alusel liigitada suure riskiga toodeteks.

Suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumite väljajätmine III lisast

- (22) Tehisintellektimääruse artikli 7 lõikes 3 on sätestatud kriteeriumid suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumite väljajätmiseks III lisast. Selleks peab komisjon tõendama, et kasutusjuhtum ei tekita enam suurt riski ning et selle väljajätmine ei vähenda tervise, ohutuse või põhiõiguste kaitse üldist taset liidu õiguse alusel.

2.2. Metoodika objektiivseks ja osalusel põhinevaks tõendite kogumiseks ja analüüsiks käesolevas aruandes ning järgitud menetlused

- (23) Tehisintellektimääruse artikli 112 lõike 11 kohaselt peab Euroopa tehisintellektiamet välja arendama objektiivse ja osalusel põhineva metoodika aruandes käsitletava läbivaatamise vajaduse hindamiseks. Peale selle võib komisjon tehisintellektimääruse artikli 112 lõigete 8 ja 9 kohaselt küsida oma aruande koostamiseks teavet Euroopa tehisintellekti nõukojalt (edaspidi „tehisintellekti nõukoda“), liikmesriikidelt ja riikide pädevatelt asutustelt ning peab läbivaatamise ja hindamise käigus arvesse võtma tehisintellekti nõukoja, Euroopa Parlamendi, nõukogu ning muude asjaomaste organite ja allikate seisukohti ja tähelepanekuid.
- (24) Vastavalt nendele sätetele kasutas komisjon käesoleva aruande koostamisel alljärgnevalt kirjeldatud metoodikat.

- **Koostöö tehisintellekti nõukojaga ning konsulteerimine liikmesriikide ja nende pädevate asutustega**

Komisjon tegi koostööd liikmesriikide ja riikide pädevateks asutusteks määratavate asjaomaste asutustega ning esitas asjakohaseid küsimusi tehisintellekti nõukoja kaudu. Menetluses osales mitu tehisintellekti nõukoja allrühma.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Korraldati mitut sidusrühma hõlmanud konsulteerimine, et koguda tagasisidet ja seisukohti paljudelt erinevatelt sidusrühmadelt, sealhulgas sektori esindajad, teadusringkond, kodanikuühiskond ja üldsus.

- **Empiirilised uuringud – tehisintellektiga seotud intsidentide andmebaaside analüüs**

Selleks et tagada terviklik ja tõendus põhine lähenemisviis, lähtudes empiirilistest tõenditest tehisintellektisüsteemide põhjustatud kahju kohta, analüüsis komisjon ka asjakohaseid tehisintellektiga seotud intsidentide andmebaase.

- (25) Alljärgnevates punktides kirjeldatakse täpsemalt metoodikat, mida kasutati tõendite objektiivseks ja osalusel põhiseks kogumiseks ja analüüsiks käesoleva aruande tarbeks. Seejuures kirjeldatakse meetodeid, mille abil tagati, et kogutud teave oleks põhjalik ja kajastaks eri sidusrühmade seisukohti ning toetaks seega läbipaistvat, tõendus põhist ja nõuetekohaselt põhjendatud hindamist.

3. Kogutud teabe analüüs

3.1. Liikmesriikide ja tehisintellekti nõukojaga konsulteerimise tulemusena saadud sisendteabe analüüs

- (26) Euroopa tehisintellektiamet konsulteeris liikmesriikidega tehisintellekti nõukoja asjaomaste allrühmade kaudu⁷ ning palus neil esitada oma seisukohad koosolekutel kohapeal või kirjalikult.

3.1.1. Liikmesriikide seisukoht vajaduse kohta vaadata läbi tehisintellektimääruse artikli 5 kohane keelatud kasutusviiside loetelu

Üldine seisukoht

- (27) Euroopa tehisintellekti nõukoja asjaomase allrühma konsultatsiooni käigus märkis enamik kohapeal esindatud liikmesriikidest, et selles etapis ei näe nad vajadust tehisintellektimääruse artikli 5 kohast tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu muuta. Lisaks esitas üheksa liikmesriiki e-posti teel kirjalikud seisukohad, milles kinnitasid samamoodi, et loetelu muutmist ei peeta vajalikuks. Sarnased vastused saadi ka kahelt allrühma vaatlejalt.
- (28) Vastanud liikmesriikide esindajad märkisid korduvalt, et kuna tehisintellektisüsteemide määratlust ja keelatud kasutusviise käsitlevaid tehisintellektimääruse sätteid hakati kohaldama alles 2. veebruaril 2025, täitmise tagamist käsitlevaid õigusnorme hakatakse kohaldama 2. augustil 2026 ning täitmise tagamise mehhanismid ei ole veel kasutusele võetud, on eriti kahjulike ja kuritarvituslike ning ELi väärtuste ja põhiõigustega vastuolus olevate kasutusviiside hindamine alles algusjärgus. Arvestades, et tehisintellektimääruse artikli 5 kohaldamise algusest on möödunud vähe aega, ei ole praegu kogunenud praktilisi kogemusi ega andmeid konkreetsete kasutusjuhtumite kohta, mille põhjal saaks tehisintellektimääruse kohaste keeldude tulemuslikkust hinnata. Seega leiti, et sisukama panuse saab anda siis, kui asjaomased sätted on olnud jõus kauem. Praeguses etapis on liikmesriikide arvates saadaval vähe konkreetseid andmeid või analüüsitulemusi, mis läbivaatamist põhjendaksid.
- (29) Neid kaalutlusi arvesse võttes olid liikmesriigid üldisel seisukohal, et igasugused jõupingutused keelatud kasutusviiside loetelu läbivaatamiseks või muutmiseks oleksid asjakohasemad hilisemas etapis, kui kogunenud on piisavalt rakendamiskogemust.

Täiendavat jälgimist vajavad probleemid

- (30) Üks liikmesriik soovitas, et võib olla asjakohane hinnata võimalust lisada tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetellu sellise **pahavara arendamiseks või levitamiseks mõeldud tehisintellektisüsteemid**, mis võivad kahjustada elutähtsat taristut, põhjustada turvarikkeid andmebaasides või seada ohtu põhiõigused. Pärast selle soovituse analüüsimist leidis komisjon, et riskid, mida kõnealuse keeluga käsitletaks, on nähtavasti

⁷ Eelkõige küsiti liikmesriikidelt arvamust III lisa kohase kasutusjuhtumite loetelu ja artikli 5 kohaste tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu läbivaatamise vajaduse kohta järgmistel koosolekutel: tehisintellekti nõukoja keeldude allrühma neljas koosolek 13. mail 2025; tehisintellekti nõukoja III lisa loetletud suure riskiga tehisintellektisüsteemide allrühma kolmas koosolek 16. mail 2025; tehisintellekti nõukoja õiguskaitse- ja julgeolekuküsimuste allrühma kolmas koosolek 5. juunil 2025; tehisintellekti nõukoja finantsteenuste allrühma teine koosolek 13. mail 2025.

piisaval määral hõlmatud mitmesuguste ELi õigusaktidega,⁸ kuid märkis küsimuse siiski täiendavat jälgimist ja hindamist vajava probleemina.

3.1.2. Liikmesriikide seisukoht vajaduse kohta muuta tehisintellektimääruse III lisa kohaseid suure riskiga kasutusjuhtumeid

Üldine seisukoht

- (31) Küsimust, kas tehisintellektimääruse III lisa kohast suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu on vaja muuta, arutati Euroopa tehisintellekti nõukoja allrühmade mitmel koosolekul. Nendel koosolekutel märkisid paljud kohal viibinud liikmesriigid, et praegu ei ole nende arvates vaja III lisa muuta. Peale selle esitasid seitse liikmesriiki e-posti teel kirjalikud avaldused, milles kinnitasid samuti arvamust, et III lisa ei ole praeguses etapis vaja muuta.
- (32) Nagu eespool kirjeldatud kaalutluste puhul, mis olid seotud tehisintellekti keelatud kasutusviiside võimaliku muutmisega tehisintellektimääruse artiklis 5, märkisid paljud vastanud liikmesriigid, et nad veel hindavad mõju, mida III lisas praegu loetletud suure riskiga tehisintellekti kasutusjuhtumite õigusraamistik kaasa toob. Suure riskiga tehisintellektisüsteeme käsitlevad õigusnormid ei ole veel kohaldatavad ning komisjon ei ole avaldanud vastavaid suuniseid suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamise kohta. Neid kaalutlusi arvesse võttes olid liikmesriigid üldjoontes seisukohal, et tehisintellektimääruse III lisa kohaselt kehtivat suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu oleks ennatlik muuta.

Täiendavat jälgimist vajavad probleemid

- (33) Kaks liikmesriiki tõstasid küsimused teatavate konkreetsete tehisintellekti kasutusjuhtumite kohta⁹.
- (34) Muu hulgas väljendati kahtlust selle suhtes, kuidas reguleerida **eneseabiks (teraapiaks) mõeldud tehisintellektipõhiseid juturoboteid**,¹⁰ mis ei kuulu meditsiiniseadmete määruse kohaldamisalasse¹¹. Eneseabiks (teraapiaks) mõeldud tehisintellektipõhised juturobotid on tehisintellekti toega digivahendid, mis on välja

⁸ Nt ELi küberturvalisuse õigusaktid (vt hiljutistest õigusaktidest ELi kübersolidaarsuse määrus), direktiiv 2013/40/EL, milles käsitletakse infosüsteemide vastu suunatud ründeid ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2005/222/JSK.

⁹ Nagu on märgitud eespool, avaldatakse komisjoni suunised suure riskiga tehisintellektisüsteemide kohta alles 2026. aastal. Seepärast põhinevad hinnangud konkreetsete suure riskiga tehisintellektisüsteemide kohta, millele osutasid liikmesriigid või sidusrühmad või mis tuvastati tehisintellektiga seotud intsidentide andmebaasides, ainult tehisintellektimääruse tekstil. Kuna praeguses etapis on saadaval vähe suuniseid, ei olnud kõigil juhtudel võimalik anda kindlat hinnangut ning need juhtumid on märgitud täiendavat jälgimist vajavate küsimustena.

¹⁰ Samaseid kahtlusi väljendasid ka paljud sidusrühmad (vt punkt 3.2 allpool).

¹¹ Kui juturobotit turustatakse väitega, et see on mõeldud konkreetsete vaimse tervise probleemidega tegelemiseks või kasutajate toetamiseks terapeutilistes sekkumistes, kuulub see tõenäoliselt meditsiiniseadmete määruse kohaldamisalasse, sest seda võib käsitada tarkvarana, mis on ette nähtud haiguse raviks või leevendamiseks (meditsiiniseadmete määruse artikli 2 punkt 1). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta määrus (EL) 2017/745, milles käsitletakse meditsiiniseadmeid, millega muudetakse direktiivi 2001/83/EÜ, määrust (EÜ) nr 178/2002 ja määrust (EÜ) nr 1223/2009 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 90/385/EMÜ ja 93/42/EMÜ. ELT L 117, 5.5.2017, lk 1–175.

töötatud selleks, et pakkuda kasutajatele vestlusliideste kaudu vaimse tervise tuge ja emotsionaalset abi. Kuigi neid esitletakse heaoluvahenditena, mitte meditsiiniseadmetena, mõjutavad need siiski kasutajate vaimse tervisega seotud otsuseid, samuti võivad need töödelda tundlikke isikuandmeid. Sellest tulenevalt on oht, et nende juturobotite pakutav tugi ja emotsionaalne abi võib avaldada üksikisikute vaimsele tervisele negatiivset mõju. Seda silmas pidades tõstatas üks liikmesriik küsimuse, kas sellised süsteemid tuleks liigitada suure riskiga tehisintellektisüsteemidena.

- (35) Pärast selle küsimuse analüüsimist on komisjon arvamusel, et kui eneseabiks mõeldud juturobotid vastavad meditsiiniseadme määratlusele, on nende suhtes kohaldatavad meditsiiniseadmete määruuses sätestatud ranged nõuded ja kontrollimeetmed. Peale selle võivad kõige ohtlikumad eneseabiks mõeldud tehisintellektipõhised juturobotid kuuluda tehisintellektimääruse artikli 5 punktide a ja b kohaste keeldude alla. Mis puudutab muude eneseabiks mõeldud tehisintellektipõhiste juturobotite liigitamist suure riskiga tehisintellektisüsteemideks, siis ei saaks enamikku sellistest tehisintellektisüsteemidest paigutada III lisa praegu loetletud kasutusjuhtumite alla, kuid on teatavaid erandeid¹². Lisaks võivad tehisintellektimääruse artiklis 50 sätestatud avalikustamiskohustused vähemalt teataval määral toimida meetmena, mis aitab maandada teatavaid eneseabiks mõeldud tehisintellektipõhiste juturobotitega seostatavaid riske, eeskätt neid, mis on seotud teadlike otsuste tegemise ning kõnealuse suhtluse võimaliku psühholoogilise mõjuga üksikisikutele. Seepärast hindab komisjon enne III lisa võimalike muudatuste kaalumist, kuidas aitavad kõnealused sätted eespool osutatud riske praktikas maandada. Sellegipoolest tunnistab komisjon, et praeguses etapis tuleks sellist tüüpi tehisintellektisüsteemi kasutamist ja sellega seostatavaid võimalikke riske hoolikalt jälgida ning koguda järgnevatel aastatel täiendavaid tõendeid, eeskätt siis, kui suure riskiga tehisintellektisüsteemi käsitlevaid tehisintellektimääruse sätteid kohaldama hakatakse.
- (36) Veel üks probleem oli seotud **tehisintellektipõhise personaliseeritud õppega**. Tehisintellektimääruse artiklis 7 loetletud kriteeriumide alusel tehtud analüüsi tulemusena järeldas komisjon, et iseseisvaks õppeks mõeldud tehisintellektisüsteemid enamasti ei tekitata riske, mis oleksid samaväärsed tehisintellektimääruse III lisa loetletud tehisintellektisüsteemide riskidega või neist suuremad. Eeskätt on vähe empiirilisi tõendeid selle kohta, et kõnealused süsteemid tekitavad suurt riski, ning nende süsteemidega seotud intsidente ei ole tuvastatud. Sarnane järeldus tehti tehisintellektisüsteemide kohta, mida kasutatakse iseseisvaks õppeks mõeldud personaliseeritud sisuga õppematerjalide koostamiseks. Muid tehisintellektipõhise personaliseeritud õppe kasutusjuhtumeid selgitatakse täiendavalt komisjoni avaldatavates suunistes suure riskiga süsteemide liigitamise kohta.
- (37) Viimase aspektina soovitas üks liikmesriik laiendada tehisintellektimääruse III lisa nii, et see hõlmaks tehisintellekti kasutamise juhtumeid **avaliku sektori asutuste loamenetlustes** juhtudel, kui üksikisik taotleb näiteks juhi- või relvaluba või luba laskemoona või keemiliste ainete käitlemiseks või lõhkeainetega töötamiseks. Praeguses etapis on vähe tõendeid selle kohta, et kõnealuste kasutusjuhtumite puhul on põhjendatud liigitada need suure riskiga kasutusjuhtumiteks tehisintellektimääruse artiklis 7 sätestatud

¹² Näiteks sellised eneseabiks mõeldud tehisintellektipõhised juturobotid, millel on emotsioonituvastusfunktsioonid. Tehisintellektisüsteemid, mis on ette nähtud emotsioonituvastuseks, on liigitatud suure riskiga tehisintellektisüsteemideks III lisa punkti 1 alapunkti c alusel.

kriteeriumide alusel. Seda silmas pidades leiab komisjon, et neid riske tasub edaspidi jälgida.

3.2. Sidusrühmadega konsulteerimise tulemusena saadud sisendandmete analüüs

- (38) 6. juunist 18. juulini 2025 konsulteeris komisjon eri sidusrühmadega,¹³ et koguda sisendandmeid suure riskiga tehisintellektisüsteeme käsitlevate tehisintellektimääruse õigusnormide rakendamise kohta. Ka see konsultatsioon hõlmas mitut küsimust võimaliku vajaduse kohta muuta suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu tehisintellektimääruse III lisa ja tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu tehisintellektimääruse artiklis 5.
- (39) Kokku laekus 547 vastust eri sidusrühmadelt, sealhulgas ettevõtjatelt, kodanikuühiskonna organisatsioonidelt, teadusringkonnalt, avalik-õiguslikelt asutustelt ja isiklikes huvides tegutsevatelt isikutelt¹⁴.

3.2.1. Sidusrühmade arvamused vajaduse kohta vaadata läbi tehisintellektimääruse artikli 5 kohane keeldude loetelu

- (40) Ehkki märkimisväärne arv sidusrühmi pidas praegu kehtivat loetelu piisavaks,¹⁵ oli neid, kes soovitasid lisada täiendavaid keelde¹⁶. Enamik vastanud sidusrühmadest ei pooldanud ühegi kehtiva keelu kaotamist.
- (41) Komisjon hindas sidusrühmade soovitusi seoses täiendavate keeldude lisamisega eespool punktis 2.1.1 kirjeldatud meetodika ja kriteeriumide alusel. Eeskätt püüdis komisjon saadud soovitude alusel kindlaks teha sellised kasutusviisid, mida võib pidada eriti kahjulikuks ja kuritarvituslikuks ning ELi väärtuste ja põhiõigustega vastuolus olevaks ning millele kehtivates ELi õigusaktides piisaval määral ei keskenduta. Selle lähenemisviisi alusel hinnati, kas väljapakutud lisanduste puhul on tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetellu lisamine põhjendatud või on asjakohasem tegeleda nendega tehisintellektimääruse muude regulatiivsete mehhanismide abil või vajaduse korral teiste ELi õigusaktide alusel.
- (42) Märkimisväärne arv soovitusi leiti olevat piisaval määral hõlmatud tehisintellektimääruse kehtivate sätetega – kas tehisintellektimääruse artiklis 5 sätestatud keelud, tehisintellektimääruse III või I lisa, kus teatavad tehisintellektisüsteemid on liigitatud suure riskiga süsteemideks, või tehisintellektimääruse artiklis 50 sätestatud läbipaistvusnõuded. Osa soovitusi ei tundunud vastavat künnisele, mis õigustaks keelu

¹³ [Komisjon algatab suure riskiga tehisintellektisüsteeme käsitleva avaliku konsultatsiooni | Euroopa e-õiguskeskonna portaal.](#)

¹⁴ Kokku 409 vastanut märkis, et esindavad mõnd organisatsiooni. Nende hulgas olid suurima rühmana esindatud äriühingud (150 vastust), ühendused (93 vastus) ja „muud organisatsioonid“ (81 vastust). Kodanikuühiskonna organisatsioonidelt või ühendustelt laekus 56 vastust, samal ajal kui uurimisinstiituidid (11 vastust), ülikoolid (7 vastust), mõttekojad (6 vastust) ja tarbijaorganisatsioonid (5 vastust) olid organisatsioonide seas vähemuses. Kokku 138 vastanut märkis, et tegutsevad isiklikes huvides. Nende hulgas oli kõige rohkem selliseid vastanuid, kes kirjeldasid end muude sõltumatute ekspertidena või asjakohaste eksperditeadmistega organisatsioonidena (35), tehisintellektisüsteemi pakkujatena (34) või teadusringkonna esindajatena (28); 14 vastanut valis variandi „Muu“ ja 13 vastanut märkisid end olevat tehisintellektisüsteemi juurutajad. Nende vastanute seas, kes märkisid, et tegutsevad isiklikes huvides, osutas mõni sidemetele kodanikuühiskonna organisatsiooniga (7), muude operaatoritega (3), ettevõtjate ühendusega (2) või järelevalveasutusega (2).

¹⁵ Nii nende vastanute puhul, kes väljendasid oma vastustes seda seisukohta sõnaselgelt, kui ka nende puhul, kes kõnealust küsimust ei kommenteerinud, loeti, et kehtivat keeldude loetelu peetakse piisavaks.

¹⁶ Veidi enam kui 10 % vastanutest.

lisamist tehisintellektimäärusesse, võttes arvesse tehisintellekti arengu ja juurutamise praegust seisust ning ka tehisintellektiga seoses registreeritud intsidente¹⁷.

(43) Alljärgnevad probleemid, millele sidusrühmad korduvalt osutasid, märgiti täiendavat jälgimist ja praktika hindamist vajavateks küsimusteks.

- Biomeetria valdkonnas olid paljud soovitusel seotud **emotsioonituvastustehnoloogia** kasutamist käsitleva keelu (tehisintellektimääruse artikli 5 lõike 1 punkt f) laiendamiseks. Selline kasutusviis on keelatud töökohal ja haridusasutustes¹⁸. Kõnealuste süsteemide kasutamine kõigis muudes valdkondades kuulub tehisintellektimääruse III lisa (suure riskiga tehisintellektisüsteemid) punkti 1 alla. Peale selle peavad emotsioonituvastussüsteemide juurutajad tehisintellektimääruse artikli 50 lõike 3 kohaselt andma süsteemi tööst teada füüsilistele isikutele, kes selle süsteemiga kokku puutuvad. Paljud vastanud väljendasid aga muret seoses nende süsteemide kasutamisega tundlikus kontekstis (nt ränne) ja pakkusid välja, et selle asemel et kohaldada nende suhtes suure riskiga süsteemidele esitatavaid regulatiivseid nõudeid, tuleks nende kasutamine kõnealustes konkreetsetes valdkondades sõnaselgelt keelata. Kuna puuduvad empiirilised tõendid selle kohta, et kõnealuste süsteemide liigitamine suure riskiga süsteemidena ei ole piisav põhiõiguste kaitseks, ei näe komisjon otsest vajadust tehisintellektimääruse artiklit 5 selles küsimuses muuta. Siiski märgitakse see valdkond täiendavat kaalumist vajavaks valdkonnaks.
- Mitu sidusrühma tõstas küsimuse, kuidas liigitada **petuelemente ja sõltuvusttekitavat disaini võimaldavaid tehisintellektisüsteeme**. Komisjoni praeguse hinnangu kohaselt on selliste kasutusviiside kõige ohtlikumad juhud juba hõlmatud kehtivate keeldudega, eeskätt tehisintellektimääruse artikli 5 punktides a ja b loetletud keelud. Peale selle võivad kõnealused kasutusviisid kuuluda teiste ELi õigusaktide kohaldamisalasse, näiteks ebaausate kaubandustavade direktiiv¹⁹ ja digiteenuste määrus,²⁰ olenemata sellest, et need põhinevad tehisintellektil. Sellegipoolest on need kasutusviisid jätkuvalt oluline probleemne valdkond. Tähtis on nende arengut hoolikalt jälgida, et hinnata, kas kehtivad ELi õigusaktid tagavad endiselt piisava kaitse, eelkõige juhul, kui tehisintellektisüsteemid võimaldavad rakendada petuelemente ja sõltuvusttekitavat disaini.
- Mitu sidusrühma juhtis tähelepanu tehisintellektisüsteemidele, mida **kasutatakse küberturvalisuseks ja alastipiltide ning muude pahatahtlike ja alandavate süüvõltsingute genereerimiseks**. Need kahjulikud kasutusviisid tuvastati ka intsidentide analüüsis ning neid käsitletakse täpsemalt allpool punktis 3.3.3.

¹⁷ Näiteks soovitusel keelata rände haldamisel kasutatavad tehisintellektisüsteemid, tarbijatele suunatud tehisintellektirakendustes kasutatavad häälekloonid või poliitiliste sõnumite levitamiseks kasutatavad tehisintellekti genereeritud isikud.

¹⁸ V.a juhul, kui tehisintellektisüsteemi kavatakse kasutusele võtta või turule viia meditsiinilistel või ohutusega seotud põhjustel.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv). ELT L 149, 11.6.2005, lk 22–39.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus). ELT L 277, 27.10.2022, lk 1–102.

3.2.2. Sidusrühmade arvamused vajaduse kohta muuta kasutusjuhtumeid tehisintellektimääruse III lisas

- (44) Kui märkimisväärne arv sidusrühmi pidas tehisintellektimääruse III lisas esitatud kehtivat suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu piisavaks,²¹ siis teised soovitasid lisada valdkondade rubriikidesse uusi kasutusjuhtumeid ja laiendada olemasolevaid kasutusjuhtumeid või olid uute valdkondade rubriikide lisamise vajaduse suhtes kahtleval seisukohal²². Enamik sidusrühmadest ei pooldanud ühegi olemasoleva kasutusjuhtumi väljajätmist III lisast.
- (45) Märkimisväärne arv soovitusi olid komisjoni arvates sellised, mis on juba piisaval määral täidetud tehisintellektimääruse kehtivate põhimõtetega²³. Ülejäänud soovitusi seoses uute kasutusjuhtumite ja valdkonna rubriikide lisamisega hinnati vastavalt tehisintellektimääruse artiklis 7 sätestatud kriteeriumidele (vt punkt 2.1.2 eespool). Analüüsi mitut soovitatud kasutusjuhtumit, kuid nende puhul leiti, et need ei tekita tehisintellektimääruse III lisas juba loetletud kasutusjuhtumite riskiga samaväärset või sellest suuremat riski²⁴. Mõne sidusrühmade tõstatatud probleemi puhul hinnati, et need juba tõenäoliselt kuuluvad suure riskiga kasutusjuhtumite loetellu tehisintellektimääruse III lisas; nende puhul märgiti, et neid selgitatakse täpsemalt suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamist käsitlevates suunistes, mida komisjon praegu koostab²⁵.
- (46) Alljärgnevalt loetletud probleemid, millele sidusrühmad korduvalt osutasid, on komisjon märkinud küsimusteks, mis vajavad pidevat jälgimist ja hindamist muutuvate tavade kontekstis.
- Märkimisväärne arv soovitusi olid seotud **tehisintellektimääruse III lisa punktiga 5**. Mis puudutab punkti 5 alapunkti a, siis märkis mitu sidusrühma, et seal ei ole sõnaselgelt mainitud tehisintellektisüsteeme, mida kasutatakse avalikus halduses sotsiaaltoetuste ja sotsiaaleluruumide kättesaadavuse haldamiseks. Punkti 5 alapunkti b kohta märkisid sidusrühmad, et see ei hõlma selgelt tehisintellektisüsteeme, mida kasutatakse üürnike taustakontrolliks ja erateenuste (nt telekommunikatsiooni-, kommunaalteenused) osutamise tingimustele vastavuse kindlakstegemiseks. Punkti 5 alapunkti c puhul väljendati kahtlust, et praegu piirdub suure riskiga kasutusjuhtum vaid elu- ja tervisekindlustusega ning et muid olulisi kindlustusvorme (nt liikluskindlustus, erialane vastutuskindlustus, kodukindlustus, töövõimetuskindlustus) ei ole mainitud. Samuti soovitati laiendada punkti 5 alapunkti d ulatust, et hõlmata

²¹ Nii nende vastanute puhul, kes väljendasid oma vastustes seda seisukohta sõnaselgelt, kui ka nende puhul, kes kõnealust küsimust ei kommenteerinud, loeti, et suure riskiga tehisintellektisüsteemide kasutusjuhtumite kehtivat loetelu III lisas peetakse piisavaks.

²² Ligikaudu 20 % vastanutest.

²³ Näiteks soovitusid lisada suure riskiga tehisintellektisüsteemide hulka konkreetsed biomeetrilised süsteemid (mis juba kuuluvad III lisa punkti 1 alla).

²⁴ Näiteks tehisintellektisüsteemid, mille abil internetipõhiste teenuste osutajad tagavad teatavate audiovisuaalmeedia üldhuviteenuste piisava nähtavuse; teatavad loomakasvatuses kasutatavad tehisintellektisüsteemid.

²⁵ Nt probleemid seoses tööhõive valdkonnas ja emotsioonituvastuseks kasutatavate konkreetsete tehisintellektisüsteemidega.

ohutust ja õigusi puudutavaid hädaabiotsuseid (nt sundevakuatsioon, liikumisvabaduse piirangud) mõjutavad tehisintellektisüsteemid. Kuigi paljud soovitusel märgiti küsimustena, mida täpsustatakse komisjoni avaldatavates suunistes suure riskiga süsteemide liigitamise kohta, jälgib Euroopa tehisintellektiamet tehisintellektimääruse III lisa punktiga 5 hõlmatud valdkonna tehisintellektisüsteemide juurutamist hoolikalt, eeskätt juhul, kui konkreetsete tehisintellektisüsteemide puhul puudub III lisas asjakohane suure riskiga kasutusjuhtum. Erilist tähelepanu pööratakse sellele, et koguda empiirilisi andmeid tegeliku kahju kohta ja teha kindlaks võimalikud uued regulatiivsed lüngad, mis põhjendaksid III lisa punktis 5 esitatud suure riskiga kasutusjuhtumite loetelu või üldisemalt valdkonna rubriigi muutmist või täiendamist.

- Sarnaselt ühe liikmesriigi tõstatatud kahtlusega (vt eespool punkt 3.1), osutasid paljud konsulteeritud sidusrühmad **tehisintellektipõhiste kaaslaste ja vaimse tervise tuge pakkuvate tehisintellektipõhiste juturobotite** probleemile. Sidusrühmad osutasid nendele tehisintellektisüsteemidele seoses võimaliku vajadusega muuta nii tehisintellekti keelatud kasutusviise kui ka III lisa kohaseid kasutusjuhtumeid. Nagu on märgitud eespool, võivad need süsteemid kuuluda tehisintellektimääruse artikli 5 punktide a ja b kohaste keeldude alla, kui need avaldavad alalävisele tajule suunatud, manipuleerivat või petlikku mõju või kasutavad kahjulikul viisil ära haavatavusi. Kui nende disain sisaldab emotsioonituvastuselemente, võidakse need liigitada suure riskiga süsteemidena tehisintellektimääruse III lisa punkti 1 alapunkti c alusel. Samuti kohaldatakse läbipaistvuskohustusi, et kasutajad oleksid teadlikud asjaolust, et nad suhtlevad tehisintellektipõhise juturobotiga või et nende suhtes rakendatakse emotsioonituvastus- või biomeetrilise liigitamise süsteeme. Täiendavad kaitsemeetmed on ette nähtud digiteenuste määrusega²⁶ ja ELi andmekaitseõigusega, kui need on kohaldatavad²⁷. Võttes aga arvesse tehisintellektipõhiste kaaslaste ja vaimse tervise tuge pakkuvate tehisintellektipõhiste juturobotite üha suuremat levikut, on komisjoni arvates siiski oluline nende arengut järgnevatel aastatel hoolikalt jälgida, et koguda täiendavaid tõendeid ja hinnata, kas kehtiv õigusraamistik on endiselt piisav nendega kaasnevate võimalike riskidega tegelemiseks.
- Osa sidusrühmi soovitas liigitada suure riskiga süsteemideks **võlgade sissenõudmiseks kasutatavad tehisintellektisüsteemid**, arvestades, et energia- ja

²⁶ Digiteenuste määrusega on keelatud manipuleeriv kasutajaliidese disain (petuelemendid) ning pandud väga suurte digiplatvormide ja väga suurte internetipõhiste otsingumootorite pakkujatele kohustus teha kindlaks sellised süsteemsed riskid, mis tulenevad nende teenuse ja sellega seonduvate süsteemide, sealhulgas algoritmiliste süsteemide disainimisest või toimimisest, ning neid riske hinnata ja analüüsida (digiteenuste määruse artikkel 34). Samuti peavad pakkujad kehtestama mõistlikud, proportsionaalsed ja tõhusad riskimaandusmeetmed, sealhulgas algoritmiliste süsteemide testimine ja kohandamine (digiteenuste määruse artikkel 35). Lisaks on digiteenuste määruses sätestatud, et alaealistele ligipääsetavate digiplatvormide pakkujad peavad kehtestama asjakohased ja proportsionaalsed meetmed, et tagada oma teenuse puhul alaealiste eraelu puutumatus, ohutuse ja turvalisuse kõrge tase (digiteenuste määruse artikli 28 lõige 1). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus). ELT L 277, 27.10.2022, lk 1–102.

²⁷ Nt isikuandmete kaitse üldmääruse kohased andmetöötluspõhimõtted ja andmesubjektide õigused, mis tehisintellektisüsteemiga seoses kehtivad, nt seepärast, et isikuandmeid on kasutatud kas tehisintellektisüsteemi väljatöötamisel või sisendi või väljundina juurutamisel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88.

telekommunikatsiooniettevõtjad ning finantsteenuste osutajad kasutavad neid järjest rohkem. Sellised tehisintellektisüsteemid võivad kuuluda tehisintellektimääruse III lisa punktis 5 või 8 osutatud valdkondade rubriikide alla. Komisjon jätkab nende süsteemide jälgimist, et teha kindlaks, kui suures ulatuses neid kasutatakse ja millised ohte need võivad kaasa tuua, eeskätt haavatavate tarbijate puhul.

- Mitu sidusrühma leidis, et laiendada tuleks tehisintellektimääruse III lisa punkti 2 ulatust (tehisintellektisüsteemid, mida kasutatakse **elutähtsa taristu** osana). Nende arvates peaks see valdkond lisaks turvakomponentidena kasutatavatele tehisintellektisüsteemidele hõlmama suuremat hulka süsteeme, mis on keskse tähtsusega taristu usaldusväärsuse ja talituspidevuse seisukohast. Neid soovitusi arvestades tuleb selle valdkonna tehisintellektisüsteeme täiendavalt jälgida, et hinnata juurutamise ulatust ja kahju, mida sellised süsteemid võivad praktikas tekitada.

3.3. Empiirilised uuringud – tehisintellektiga seotud intsidentide andmebaaside ja muude allikate analüüs

(47) Käesoleva aruande koostamiseks kasutati ja analüüsiti ka asjaomastes tehisintellektiga seotud intsidentide andmebaasides sisalduvat teavet. Kõnealuse teabe analüüsimise eesmärk oli kindlaks teha tehisintellektisüsteemide ohtlikud kasutusviisid ja nende põhjustatud varasemad intsidendid, et koguda empiirilisi tõendeid tervist, ohutust ja põhiõigusi ohustavate riskide realiseerumise kohta ning kasutada neid tõendeid läbivaatamisega seotud hindamisel. Järgmises osas vaadeldavad empiirilised uuringud aitavad küll kaardistada kättesaadavaid andmeid tehisintellektisüsteemide põhjustatud kahju ja intsidentide kohta, kuid neil on omad piirangud, võttes arvesse, et analüüsitud intsidentandmebaasid ei sisalda täielikku ja kontrollitud teavet kõigi tehisintellekti intsidentide kohta. Paljud intsidendid on pealegi üleilmsed ega piirdu Euroopaga ning üksikasjalik teave intsidentide nõuetekohaseks liigitamiseks tehisintellektimääruse alusel ei ole alati kättesaadav.

3.3.1. Andmebaasid ja ajakava

(48) Peamine andmebaas, mida käesolevas dokumentide analüüsis kasutati, oli Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) hallatav tehisintellektiga seotud intsidentide ja ohtude seirevahend (AI Incidents and Hazards Monitor, AIM²⁸). Tegemist on vaba ja avatud lähtekoodiga tarkvara projektiga, mille eesmärk on registreerida

28

Kättesaadav

aadressil

https://oecd.ai/en/incidents?search_terms=%5B%5D&and_condition=false&from_date=2014-01-01&to_date=2025-05-27&properties_config=%7B%22principles%22:%5B%5D,%22industries%22:%5B%5D,%22harm_types%22:%5B%5D,%22harm_levels%22:%5B%5D,%22harmed_entities%22:%5B%5D%7D&only_threats=false&order_by=date&num_results=20.

juhtumid, kus tehisintellektisüsteemide juurutamine on põhjustanud reaalselt kahju või ohtu. Andmebaas põhineb tehisintellektil ja kogub tehisintellektiga seotud intsidentide kohta teavet avalikest allikatest (peamiselt meediakanalitest). Samuti kasutas komisjon Massachusettsi Tehnoloogiainstituudi²⁹ tehisintellektiriskide andmehoidlat (AI Risk Repository)³⁰ Seda andmebaasi analüüsiti peamiselt selleks, et töötada välja intsidentide analüüsi meetodika.

- (49) Kuna intsidentide andmebaasides avaldatakse üksnes teatatud juhtumite lühikokkuvõtted, oli nendel allikatel põhinenud analüüs teataval määral piiratud. Lühikirjeldused ei võimaldanud kõigil juhtudel täpselt hinnata intsidentide omadusi ega neid vastavalt käesolevas aruandes (eespool punktis 2.1) kirjeldatud meetodikaraamistikule täpselt liigitada. Nende piirangute tõttu osutatakse käesolevas aruandes kõnealuste intsidentide osakaalule üldsõnaliselt (nt „märkimisväärne osa“ või „väike osa“), selle asemel et esitada täpsed arvud.
- (50) Selleks et intsidentide analüüsiks jääks piisavalt aega, kaasati ajavahemikul 1. jaanuarist 2024 (pärast tehisintellektimäärusega seotud läbirääkimiste lõppu) 31. maini 2025 teatatud intsidendid. Kokku teatati OECD andmebaasis AIM sellel perioodil 3 791 intsidendist.

3.3.2. Teatatud intsidentide liigitamine

- (51) Analüüsi esimeses etapis liigitati kõik teatatud 3 791 intsidenti kuude kategooriasse. Nende kategooriate hulgas olid järgmised:
1. intsidendid, mis ei kuulu tehisintellektimääruse kohaldamisalasse;
 2. intsidendid, mis tõenäoliselt kuuluvad tehisintellektimääruse I lisa kohaldamisalasse;
 3. intsidendid, mis tõenäoliselt kuuluvad tehisintellektimääruse artikli 50 kohaldamisalasse;
 4. intsidendid, mis tekitavad hüpoteetilisi riske, kuid ei olnud aruande esitamise aja seisuga tekitanud kahju;
 5. intsidendid, mis kuuluvad (või võivad kuuluda) tehisintellektimääruse artikli 5 kohaldamisalasse, ning
 6. intsidendid, mis kuuluvad (või võivad kuuluda) tehisintellektimääruse III lisa kohaldamisalasse.
- (52) Kui 1.–4. kategooria intsidentide kohta koguti andmed selleks, et tehisintellektiga seotud intsidentide üldist konteksti paremini mõista, siis täpsemalt analüüsiti üksnes 5. ja 6. kategooria intsidente, lähtudes käesoleva aruande koostamiseks kasutatud meetodikast ja eespool osutatud kriteeriumidest (punkt 2.1).

²⁹ See andmehoidla koosneb kolmest osast: i) tehisintellektiriskide andmebaas; ii) tehisintellektiriskide põhjuslike tegurite taksonoomia (kuidas, millal ja miks tehisintellektiriskid tekivad); iii) tehisintellektiriskide valdkondlik taksonoomia (tehisintellektiriskid on jaotatud seitsmesse valdkonda (nt väärinformatsioon) ja 24 alamvaldkonda (nt vale- või eksitav teave).

³⁰ Kättesaadav aadressil <https://airisk.mit.edu/>.

- (53) Analüüsi tulemusena selgus, et peaaegu pool kõigist asjaomasel ajavahemikul teatatud intsidentidest ei kuulunud tehisintellektimääruse kohaldamisalasse või olid piisaval määral hõlmatud muude ELi õigusaktidega³¹. Lisaks olid ligikaudu 10 % teatatud intsidentidest sellised, mis kuuluvad tõenäoliselt tehisintellektimääruse I lisa kohaldamisalasse³² ning mis seega eeldatavasti lahenevad siis, kui vastavaid tehisintellektimääruse õigusnorme kohaldama hakatakse. Osa teatatud intsidentidest tundus olevat hõlmatud tehisintellektimääruse artikliga 50³³ ning seega võib samamoodi eeldada, et olukord paraneb, kui tehisintellektimääruse vastavat osa kohaldama hakatakse. Lisaks olid mõningad teatatud intsidendid hüpoteetilised ja seega jäeti need täiendavast analüüsist välja, kuna selle puhul piirduti üksnes tegeliku kahjuga, mida intsident on (mõistliku tõenäosusega) tekitanud.
- (54) Ligikaudu 30 % teatatud intsidentidest olid sellised, mida oli komisjoni hinnangul asjakohane üksikasjalikumalt analüüsida. Nendest intsidentidest ligikaudu kaks kolmandikku kuulusid omakorda kas tehisintellektimääruse artikli 5 kohaldamisalasse või peeti neid piisavalt oluliseks, et põhjendatult hinnata, kas need vastavad tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetellu lisamise kriteeriumidele (punkt 2.1.1 eespool). Ülejäänud intsidendid – st üks kolmandik nendest intsidentidest, mille puhul peeti asjakohaseks üksikasjalikumalt analüüsi – kuulusid tõenäoliselt tehisintellektimääruse III lisa loetletud suure riskiga valdkondade rubriikide alla³⁴. Sellegipoolest tuli kontrollida, kas need intsidendid kuuluvad tehisintellektimääruse III lisa praegu loetletud suure riskiga kasutusjuhtumite alla, ning kui mitte, siis kas need vastavad III lissasse kaasamise kriteeriumidele (eespool punktis 2.1.2 osutatud kriteeriumid).

3.3.3. Täiendavat hindamist vajanud intsidentide hindamine

- (55) Analüüsi teises etapis hinnati muu hulgas seda, kas need intsidendid, mille puhul peeti asjakohaseks üksikasjalikumalt analüüsi (30 % teatatud intsidentidest), olid hõlmatud tehisintellektimääruse artikli 5 kohaste keeldudega või III lisa loetletud kasutusjuhtumitega. Kui see nii ei olnud, püüti järgnenud hindamisel kindlaks teha, kas kõnealuseid sätteid võib olla vaja muuta asjaomaste kasutusjuhtumite lisamise või väljajätmise teel.

Intsidendid, mis võivad kuuluda tehisintellekti keelatud kasutusviiside hulka (tehisintellektimääruse artikkel 5)

³¹ Need intsidendid olid üldjoontes seotud küsimustega, mida käsitletakse muudes asjaomases ELi õigusaktides, näiteks andmete privaatsuse rikkumine, mida reguleeritakse isikuandmete kaitse üldmäärusega. Peale selle olid paljud neist intsidentidest seotud autoriõiguste vaidlustega, mida reguleeritakse selliste õigusaktidega nagu ELi autoriõiguse normid. Samuti olid paljud intsidendid seotud valdkondadega, mis kuuluvad liikmesriikide pädevusse, näiteks tehisintellekti kasutamine militaarrakendustes.

³² Sellised intsidendid olid peamiselt seotud meditsiiniseadmetes või isejuhtivates sõidukites kasutatava tehisintellekti tekitatud kahjuga.

³³ Need intsidendid olid seotud süvavõltsingutega, millel puudusid sobivad vesimärgid või muud läbipaistvusmeetmed.

³⁴ Enamikul juhtudel olid need intsidendid seotud tehisintellekti kasutamisega biomeetriliseks tuvastamiseks õiguskaitstes, piirikontrolli haldamisel, elutähtsate teenuste osutamisel, haridus- ja kutseõppeasutustes ning ka õigusemõistmisel ja demokraatlikes protsessides.

(56) Mis puudutab neid intsidente, mis võivad kuuluda tehisintellektimääruse artiklis 5 sätestatud keeldude alla, siis tundus teatava osa hinnatud intsidentide puhul, et need on selle sättega juba hõlmatud³⁵. Mõne intsidendi puhul puudus piisav teave, et anda konkreetne hinnang selle kohta, kas intsident on hõlmatud tehisintellektimääruse artikli 5 kohaste keeldudega.

(57) Siiski tuvastas komisjon märkimisväärsel arvul intsidente, mille puhul leiti, et need võivad olla seotud tehisintellektimääruse artiklis 5 loetletud keelatud kasutusviisidega või kujutada endast sarnaseid kasutusviise, mis on eriti kahjulikud ja kuritarvituslikud ning mis ei ole kõnealuse sättega selgelt hõlmatud. Neid intsidente hinnati eespool punktis 2.1.1 kirjeldatud kriteeriumide alusel. Selle analüüsi tulemusena tegi komisjon kindlaks järgmised valdkonnad:

- Tehisintellektisüsteemid, mis on mõeldud või suutelised **genereerima nõusolekuta alastipilte ja selgelt seksuaalse sisuga süvavõltsinguid**, millel on kujutatud päris inimesi, sh alaealisi. Komisjon on analüüsinud, kas olemasolevad keelud tehisintellektisüsteemidele, mis kasutavad sihipäraselt manipuleerivaid või petlikke võtteid (tehisintellektimääruse artikli 5 lõike 1 punkt a) või kasutavad ära vanusest, puudest või konkreetsest sotsiaal-majanduslikust olukorrast tulenevaid haavatavusi (artikli 5 lõike 1 punkt b), mis põhjustavad olulist kahju, võiksid hõlmata tehisintellektisüsteeme, mis toodavad laste seksuaalset väärkohtlemist kujutavat materjali ja ühemõtteliselt seksuaalseid nõusolekuta kujutisi. Komisjon järeldab, et need tavad ei kuulu tehisintellektimääruse artikli 5 lõike 1 punkti a ega artikli 5 lõike 1 punkti b kohaldamisalasse, kuna nendega ei manipuleerita lapsi ega ohvreid, et neid kahjulikult kohelda.
- Tehisintellektisüsteemid, mida kasutatakse **küber- ja finantspettusteks** ning mis võivad kuuluda tehisintellektimääruse artikli 5 lõike 1 punkti a või b kohaldamisalasse, kui nende sätete kohaldamise tingimused on täidetud, sealhulgas olulise rahalise kahju künnis. Selleks peab lisaks olema olemas usutatav põhjuslik seos tehisintellektisüsteemi kasutamise (nt süvavõltsitud sisu pereliikme kehastamiseks) ning tekkinud või mõistliku tõenäosusega tekkiva rahalise kahju vahel. Komisjoni arvamuse kohaselt on oluline hinnata, kuidas olulise rahalise kahju nõuet liikmesriikides edaspidi tõlgendatakse ja kuidas see mõjutab seda, mil määral on kõnealused kahjulikud ja petturlikud tehisintellekti kasutusviisid hõlmatud tehisintellektimääruse artikli 5 kohaste keeldudega.

III lisa kohaste suure riskiga kasutusjuhtumitega seotud intsidendid

(58) Tehisintellektimääruse III lisa kohaste suure riskiga valdkondade rubriikide alla kuuluvate intsidentide analüüsist nähtus, et märkimisväärne osa intsidentidest on tõenäoliselt juba hõlmatud selles lisa loetletud konkreetsete kasutusjuhtumitega³⁶. Lisaks

³⁵ Sellised tehisintellektimääruse artikli 5 kohaldamisalasse kuuluda võivad intsidendid olid seotud mitmesuguste teemadega, näiteks reaajas biomeetriline tuvastamine või emotsioonituvastus töökohal.

³⁶ Paljud biomeetria valdkonna (III lisa punkt 1) intsidendid olid seotud turvakaamerates näotuvastuseks ja kahtluseluste tuvastamiseks kasutatavate tehisintellektisüsteemidega. Tööhõive valdkonnas kindlakstehtud intsidendid olid seotud tehisintellektisüsteemidega, mida kasutatakse töölevõtmise ja töösuhte lõpetamise protsessides, näiteks CV-de kontroll või töötajate jälgimine töö kasutatavatel platvormidel. Mis puudutab

leiti mõne teatatud intsidendi hindamise tulemusena, et need ei tekita tehisintellektimääruse III lisas juba loetletud kasutusjuhtumitega seostatava riskiga samaväärset riski³⁷. Väiksem osa intsidentidest olid sellised, mida ei saanud teabe puudumise tõttu täie kindlusega liigitada.

(59) Märkimisväärne arv intsidente leiti olevat hõlmatud tehisintellektimääruse III lisas loetletud valdkondade rubriikidega; sellegipoolest ei hõlma neis rubriikides praegu loetletud konkreetset kasutusjuhtumid selgelt neid intsidente. Neid intsidente hinnati eespool punktis 2.1.2 kirjeldatud kriteeriumide alusel. Analüüsi tulemusena tehti kindlaks järgmised valdkonnad, mis vajavad täiendavat jälgimist ja andmete kogumist.

- Märkimisväärne osa intsidentidest olid seotud **poliitilise desinformatsiooni kampaaniatega**, mis temaatiliselt kuuluvad õigusemõistmise ja demokraatlike protsesside valdkonda (III lisa punkt 8), kuid ei ole kasutusjuhtumite hulgas selgelt loetletud. Need desinformatsioonikampaaniad olid peamiselt seotud süvavõltsitud videote ja piltidega, mille riske maandatakse juba teataval määral tehisintellektimääruse artikliga 50. Peale selle võivad osa neist tehisintellektisüsteemidest olla hõlmatud tehisintellektimääruse artikli 5 lõike 1 punkti a või b kohaste keeldudega, kui kõik nendes punktides sätestatud tingimused on täidetud. Samuti käsitletakse mõningaid poliitilise desinformatsiooniga seotud probleeme digiteenuste määruuses ning poliitreklaami läbipaistvust ja suunamist käsitlevas määruuses³⁸. Täiendavad meetmed ja algatused on ette nähtud hiljuti vastu võetud teatises Euroopa demokraatia kaitsekiilbi kohta³⁹. Komisjon hindab ja täpsustab suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamise kohta avaldatavates suunistes täiendavalt, kas osa kõnealustest tehisintellekti kasutusviisidest saaks liigitada tehisintellektisüsteemidena, mis on ette nähtud kasutamiseks selleks, et mõjutada valimiste või rahvahääletuste tulemusi või füüsiliste isikute hääletamiskäitumist valimistel või rahvahääletustel.

Kokkuvõte

elutähtsate teenuste kättesaadavust ja kasutamist, siis olid paljud teatatud intsendidid seotud tehisintellektipõhise algoritmiga, mis on mõeldud pettuste tuvastamiseks majutustoetuse saajate puhul ning mis on viinud ebavajalike uurimisteni ja õiguste rikkumiseni. Õiguskaitse valdkonna asjaomased intsendidid olid muu hulgas seotud tehisintellekti kasutamisega selleks, et hinnata koduvägivalla ohvrite kogetavaid riske. Piirikontrollihalduse valdkonna asjaomased intsendidid olid aga seotud rändajate jälgimise ja näotuvastusega kaamerate abil.

³⁷ Mitme intsidendi puhul kasutati tehisintellektipõhiseid kaameraid liiklusrikkumiste tuvastamiseks või rahvarohkuse jälgimiseks ja ohutuse tagamiseks avalikel üritustel. Sellised tehisintellekti kasutusviisid on seotud õiguskaitsega; siiski ei tundu, et need tekitavad samaväärset või suuremat riski kui III lisa punktis 6 juba loetletud muude suure riskiga tehisintellektisüsteemide põhjustatud kahju või negatiivse mõju risk. See on peamiselt tingitud asjaolust, et need on tavaliselt seotud haldusrikkumistega, mille tagajärjed ei ole nii piiravad kui kuritegudel, või et neid kasutatakse ohutuse tagamiseks, ilma et see avaldaks otsest mõju põhiõigustele. Sellele vastavalt ei nõua kõnealused tehisintellekti kasutusviisid praeguses etapis III lisa muutmist.

³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. märtsi 2024. aasta määrus (EL) 2024/900 poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta. ELT L, 2024/900, 20.3.2024.

³⁹ Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Euroopa demokraatia kaitsekiilp: tugevate ja vastupanuvõimeliste demokraatlike riikide võimestamine. Brüssel, 12.11.2025. COM(2025) 791 final.

- (60) Komisjon koostas käesoleva Euroopa Parlamendile ja nõukogule adresseeritud aruande selleks, et täita talle tehisintellektimääruse artikli 112 lõikes 1 sätestatud kohustusi. Käesolevas aruandes esitatud järeldused esitatakse nendele institutsioonidele läbivaatamiseks.
- (61) Pärast hindamist, mille käigus kohaldati tehisintellektimääruse artikli 112 lõikes 1 nõutud läbivaatamise objektiivset ja osalusel põhinevat metoodikat, märgib komisjon võimalikku regulatiivset lünka seoses tehisintellektisüsteemidega, mis toodavad laste seksuaalset väärkohtlemist kujutavat materjali ja nõusolekuta intiimset sisu, mis ei ole tehisintellektimääruse artikliga 5 keelatud, ning analüüsib seda täiendavalt. Kuna tehisintellektimääruse sätteid tehisintellekti keelatud kasutusviiside kohta hakati kohaldama 2. veebruaril 2025, kuid täitmise tagamist käsitlevad õigusnormid ei ole veel kohaldatavad, on eriti kahjulike ja kuritarvilike ning ELi väärtuste ja põhiõigustega vastuolus olevate muude tehisintellekti kasutusviiside hindamine alles algusjärgus ning kõnealuste keeldudega seoses on vähe praktilist kogemust. Tehisintellektimääruse artikli 5 kohaldamist saab ulatuslikumalt hinnata alles siis, kui keelde on kohaldatud vähemalt aasta aega ning ilmnema on hakanud ühised probleemid või regulatiivsed lüngad. Samuti on suure riskiga tehisintellektisüsteemide käsitlevate õigusnormide toimimise hindamine ning tervisele ja ohutusele või põhiõigustele suurt riski põhjustavate süsteemide kasutusega seotud võimalike puuduste kindlakstegemine lihtsam siis, kui komisjon on avaldanud suure riskiga tehisintellektisüsteemide liigitamist käsitlevad suunised ja omandatud on praktilist kogemust. Lisaks toimivad vastavalt tehisintellektimäärusele loodavad regulatiivliivakastid eeldatavasti mehhanismina, et koguda regulatiivset teavet ja tõendeid, mis aitavad omakorda kindlaks teha võimalikud regulatiivsed lüngad ja tõlgendamisega seotud probleemid. Võttes arvesse kogutud tõendeid ja käesolevas aruandes esitatud hinnangut, on komisjon sellegipoolest kindlaks teinud konkreetsed tehisintellektisüsteemid, mis vajavad jälgimist ja täiendavat analüüsi edasisel läbivaatamisel.
- (62) Tehisintellektimääruse kohaldamise üle järelevalvet tegevatel turujärelevalveasutustel on soovitatav eelolevatel aastatel kaaluda, kas tehisintellektimääruse artiklis 5 sätestatud keelud on piisavad, et tegeleda pahatahtlike ja konkreetsete suure väärkasutusriskiga rakenduste probleemiga, lähtudes oma praktilistest kogemustest järelevalves ja õigusnormide täitmise tagamisel. Kui suure riskiga tehisintellektisüsteemide käsitlevaid õigusnorme on hakatud kohaldama ja nende täitmise tagamine on alanud, tuleks samamoodi erilist tähelepanu pöörata tehisintellektisüsteemidele, mis võivad kuuluda mõne III lisas loetletud valdkonna alla, kuid mida ei ole praegu kehtivas suure riskiga kasutusjuhtumite loetelus sõnaselgelt mainitud. Kõnealune töö tagab tõenduspõhise sisendteabe edasisteks komisjoni aruanneteks, mis võetakse vastu tehisintellektimääruse artikli 112 lõike 1 alusel, ning aitab komisjonil hinnata, kas tehisintellektimääruse artikli 5 ja III lisa kohaldamisala on aja möödudes endiselt piisav; see omakorda sillutab teed teadlikuks, objektiivseks ja tõenduspõhiseks läbivaatamiseks ning tehisintellektimääruse asjaomaste sätete võimalikuks muutmiseks.
- (63) Kooskõlas tehisintellektimääruse artikli 112 lõikega 1 tuleb tehisintellekti keelatud kasutusviiside loetelu, mis on sätestatud tehisintellektimääruse artiklis 5, ning suure riskiga süsteemide kasutusjuhtumite loetelu, mis on sätestatud III lisas, kuni artiklis 97 sätestatud volituste delegeerimise tähtaja lõpuni igal aastal läbi vaadata. Seega korraldab komisjon

tehisintellektimääruse artikli 112 alusel järgmise hindamise 2026. aastal ning avaldab hindamise lõpptulemused aruandes.

- (64) Selleks et koguda enne 2026. aasta hindamist asjakohaseid andmeid järjepidevalt ja süstemaatiliselt, kavatseb komisjon riigi ja ELi tasandil tehtavat seiretegevust koordineerida. Sel eesmärgil teeb Euroopa tehisintellektiamet koostööd Euroopa tehisintellekti nõukoja ja liikmesriikide pädevate asutustega ning konsulteerib vastavalt vajadusele ka riiklike kontaktpunktide koostööraamistikega, mis on asjaomastes valdkondades juba loodud. Erilist tähelepanu pööratakse valdkondadele, mis on käesolevas aruandes märgitud täiendavat jälgimist ja tõendite kogumist vajavate valdkondadena. Seejuures jälgitakse ka tehnoloogia arengut ning võimalikke olulisi muutusi tehisintellektisüsteemide kasutamisel, nende mõju ja tekkivaid riske.
- (65) Selleks et hinnata, kas kehtivate ELi õigusaktidega käsitletakse tehisintellektiga seotud riske sobival viisil, analüüsitakse pärast tehisintellektimääruse õigusnormide täitmise tagamise algust ja praktilise kogemuse omandamist, mil määral aitab tehisintellektimäärus koostoimes teiste ELi raamistikega maandada riske tervisele, ohutusele ja põhiõigustele ning kuidas tehisintellektimäärus teisi ELi raamistikke täiendab. Erilist tähelepanu pööratakse sidususele ja praktilisele koostoimele tehisintellektimääruse ja selliste õigusaktide vahel nagu digiteenuste määrus, andmehalduse määrus, määrus poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta ning ka tarbijakaitset ja kaupade vaba liikumist käsitlev *acquis*. Kõnealuse analüüsi eesmärk peaks olema kindlaks teha, mil määral aitavad horisontaalsed normid, valdkondlikud kohustused, andmehaldusmehhanismid ja tootepõhised kaitsemeetmed üheskoos maandada asjaomaseid riske, ning seeläbi välja selgitada, kas vaja on täiendavat regulatiivset sekkumist.